

מאמר

בעבור אבותינו שבטחו בך

אוצר החכמה

הוצאה לאור

א. **בברכת** אהבה רבה אמרינן 'אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך' ותלמדם חוקי חיים, כן תחננו ותלמדנו, ומשמע שבגלל מה שבטחו בה' זכו ל'זתלמדם חוקי חיים', וצ"ב היכן מצינו שמחמת הבטחון זכו לתורה.

ב. **ובגמ'** שבת (דף פ"ה ע"א) ההוא צדוקי דחזיא לרבא וכו' א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, וענה לו רבא אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן 'תומת ישרים תנחם' וכו', ופרש"י התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, ומבואר ג"כ שהקדמת הנעשה לנשמע היתה בשעתו מחמת מה שסמכנו על הקב"ה שהיא הרי מדת הבטחון. ועדיין צריך לבאר במשנה באבות אמאי כל שמעשיו מרובים מחכמתו מישך שייכא למדת הבטחון שעליו אמר הפסוק שהוא כאילן ששרשיו מרובים. והנה הרבינו יונה ביאר היאך יתכן להרבות במעשים מבלי שידעם, ופירש שכשמקבל עליו מתחילה לשמוע את כל מה שהחכמים יורו לו כבר נחשב לעשיה, וזוהי העצה לקיום החכמה, ובה ביאר את מה שנאמר באדר"ג שזהו ה'נעשה ונשמע', וקבעו חז"ל שרק בצורה הזו תתכן קיום החכמה לדורות.

ו**באבות** דר"ג (פכ"ב) איתא כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת שנאמר 'נעשה ונשמע', ובמשנה באבות (פ"ג מ"ז) כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובים ושרשיו מועטים והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר 'והיה כערער בערבה' וגו', אבל כל שמעשיו מרובים מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטים ושרשיו מרובים שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר 'והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא' וגו'. והנה פסוקים אלה (ירמ' י"ז) נאמרו על הבטחון, 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו, והיה כערער בערבה וגו', ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, והיה כעץ שתול מים' וגו', ומבואר מהמשנה באבות שפירשה את אלו הפסוקים

יום מתן תורתנו תשס"ד

שומר לו דאגן סגין בשלימותא. והנה המילה תמים בלשה"ק לכאורה מתפרשת לשני עניינים, דבענין הקרבנות מצינו שצריך הקרבן להיות תם ולא בעל מום, וכן הוא בפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' (דברים יח.ג) ותרגם אונקלוס 'שלים תהא בדחלתא' וכו', וכמו"כ בגמ' בשבת הנ"ל מפורש דתמימות היא שלימות, ומאידך מבואר ברש"י עה"פ (בראשית כה.כו) 'זיעקב איש תם, כליבו כן פיו מי שאינו חריף לרמות קרוי תם, וכן פירש רש"י עה"פ 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', (דברים יח.ג) התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, שלכאורה היא משמעות אחרת של תמימות שהיא הפך מערמומיות, שלכאורה היא חוסר התבוננות והעדר ביקורת. אולם ודאי שאינו כן ואין במילה תמים אלא משמעות אחת והיא השלימות, ומ"מ מכונה האינהו חריף לרמות כתם, משום שליבו כפיו כמש"כ רש"י, והכוונה שאינו מפוצל וחצוי אלא הוא שלם בפנימיותו עם חיצוניותו, וכמו"כ מה שפירש"י שלא תחקור אחר העתידות אינו מחמת חוסר ביקורת והעדר התבוננות, אלא אדרבה מחמת היותו שלם בכל חלקיו ורגשותיו לסמוך על בוראו שיעשה עמו כל צרכיו, ובגודל התעמקותו בזה הענין הריחו הולך בתמימות, ונמצא דהוא פירוש אחד עם מה שכתב בתרגום דשלים תהא בדחלתא דה' אלקיך, והציווי שנאמר בזה הוא שתהיה כולך משתייך לדחלתא, וזהו מה שפירש"י גבי יעקב, דהרי אצל יעקב לא היה חוסר חריפות, אלא שהדבר נבע מתוך שלמותו שליבו כפיו ואינו חצוי ולפיכך לא רימה, אלא שהאנשים

ולאמור נמצא שגם האידנא בשביל לקבל ע"ע לקיים כל מה שצריך אף טרם הידיעה, נזקקים אנו למידת הבטחון. ומסתברא שגם אצלינו שכבר יודעים אנו בכללות לדיני התורה, עדיין יכולים להרבות את השורשים ליותר מהענפים ע"י קבלת 'נעשה ונשמע', ומוכרחים אנו ע"כ בשביל קיום החכמה, וכשנמצאים בחג השבועות הוא הזמן המסוגל והמחויב על כך. וצריך לומר שגם בדין שיך להעמיד את צורת הקבלת עול כדבר בפנ"ע, שאע"פ שכבר יש לנו בכללות את הידיעה, מ"מ כיון שעדיין רחוקים אנו משלימות קיומה ומרגישים אנחנו שבדרך הטבע הקושי רב מאד להגיע לתכלית הנרצית, ואזי כשנקבל ע"ע בקבלה גמורה ומוחלטת לעמוד בודאות בכל הקשיים מבלי הידיעה האיק נצליח בזאת, הרי בזה נתקיים אצלינו ה'נעשה ונשמע', ועיד"ז נרבה השורשים לצורך קיום החכמה, אכן הקבלה הזו משתייכת ג"כ בדוקא למידת הבטחון, ונמצא דזה כוונת המשך הברכה דבעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים, כן תחננו ותלמדנו וכו', דאף אנו מבקשים על אותה הדרך והצורה לזכות בתורה, וכפי שיבאר.

ג. **ונראה** בהקדם לבאר תשובת רבא להווא צדוקי, דאגן דסגין בשלימותא נתקיים בנו תומת ישרים תנחם, וצריך לבאר מה שאמר הפסוק 'תומת ישרים', היכן בקבלת התורה מצינו למידת התמימות שהיא היתה המעלה באמירתם 'נעשה ונשמע', ומהי מידה זו של תמימות שנתבארה במה

מכנים גם את האינר חרף לתמים, כי גם הוא כיון שבפועל אינו מרמה נשלם אצלו הליבו כפיו בענין זה. וזהו הרי הפירוש הפשוט והאמיתי ב'זאהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך', כלומר שכל חלקי לבך ונפשך יתקשרו לאהבה זו, ושלא ישאר שום חלק ממך מבחוץ, ובספרי נאמר (שם) שלא יהא לבך חלוק על המקום, ואין הפירוש שלא תחלוק על ה' ח"ו, אלא שלא יהא הלב האוהב חלוק וחצוי אלא שכולו יהיה בהרגשת האהבה. וכן הזהירה התורה בכמה מקומות (דברים לב) 'ושבת עד ה' אלוקיך וגו' בכל לבבך, ועוד שם (פס' ו) 'זמל וגו' לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך'. והענין בזה הוא כי בטבע האדם שלא להתקשר כולו עם המושכלות והידיעות, ולהשאר גם במבט חיצוני שכביכול מרגיש שבזה מתחדד חוש ביקורתו על הענין, וחפץ להשאר משוחרר מלהתקשר לענין בכולו, ולפרקים כשאדם שומע על עובדה אשר סבירותה גמורה, ומ"מ אינו מאמין לגמרי, ואינו מחמת חוסר הסבירות שבדבר, אלא שמטבעו אינו חפץ להתקשר בכולו לענין ששמע ומשייר באישיותו להשאר גם מן הצד, ונמצא שבאופן שמאמין לגמרי אין התוספת באמונה שמאמין יותר אלא היא תוספת בעצמו שיותר ממנו מאמין, ולפיכך יתכן לפרקים שאותו האדם שאינו מאמין לגמרי, כאשר ישאלו חבירו על סיפור אחר ששמע, ששקול בסבירותו לסיפור שהוא עצמו שמע, יאמר לחבירו בבטחה שצריך להאמין לזה לגמרי, שדוקא כשהסיפור ששמע קשור אליו אזי בטבעו אינו רוצה להתקשר כולו

לאמיתותו שזהו טבע האדם, אבל כשאותו הנידון לא קשור אליו הריהו בטוח באמיתותו. וזהו עבודת התמימות ^{אוצר החכמה} שצטוינו עליה ב'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שצריך להתגבר על טבע זה ולהתקשר כולו בשלמות לידיעה האמיתית, וכן נצטוינו שהאהבה לה' תחול בכל חלקי הלב והנפש ושלא לשייר בעצמו כלום מבחוץ.

ה. והנה הקושי שיש לאדם להתקשר כולו עם דבר שכבר יודעו ומאמינו, הרי הוא כפול ומכופל כשצריך להתקשר אל ידיעה שעדיין אינו יודעה, ואף שמבין ברור שהידיעה בעתיד תהיה דבר שמקובל עליו, מ"מ הרי כל כמה שעדיין אינה בעולם הרי ביותר רוצה להשאר מבחוץ ושלא להחליט מעיקרא להתקשר עם דבר שאינו יודעו, וזהו המעלה הנשגבה שזכו לה ישראל באמרם 'נעשה ונשמע', להתקשר בתמימות עם העתיד, והקב"ה העיד על כך שהוא רז שמלאכי השרת משתמשים בו, שדוקא עיד"ז נתנו את הבסיס לקיום העתידי והרבו השורשים לקיום החכמה. והנה מידת הבטחון בכללותה הרי היא תולדת האמונה ולא שייך בטחון בלא אמונה, אבל עדיין שייך אמונה בלא בטחון, והגדרת מדת הבטחון הרי היא התמימות באמונה, שלאחר שהאדם מאמין צריך להשתלם בעצמו באמונה ולאחד את כל חלקי לבו והרגשותיו באמונה ובזאת הוא נחשב לבעל בטחון, שזוכה לשלמות הנפש בהיותו יודע שיש לו אבא שסמוך ובטוח עליו שיעשה מה שטוב לו, ונמצא דהבטחון הוא התמימות באמונה,

קיצוני קובעת שהדבר קרוב מאד, והאיך מתקבלים ומתיישבים הדברים על הלב.

וכהתבוננות נראה, שהרי במתן תורה נתחדש יחס הבורא אלינו

כאב לבנים, כמש"א בספרי עה"פ 'ושננתם לבניך' (דברים יד, א) אלו התלמידים שקרויים בנים כמשנ"א 'בנים אתם לה' אלוקיכם', ומבואר שנחשבים אנו כבנים משום שאנו תלמידים, והנה כשבן רואה שהאבא מצווה על דבר הריהו בטוח שזה לטובתו ושיוכל לקיימו, וכשנעמיק עוד בענין נראה שמכיון שיחס האב אלינו הוא משום שנהיינו לתלמידים, הרי כמו שכשארין מלמד אין תלמיד כמו"כ גם איפכא שבלא התלמיד אין כאן מלמד, וכמו שאין לנו חיים בלא תורה, כמו"כ אין תורה בלא חיים, וזה מש"א (כתובות דף י"ז ע"א) דבפטירת ת"ח צריכים ללוותו שישים רבוא דכנתינתה כך נטילתה, שבהעדר החיים נחסר מהתורה, וא"כ הרי בזה שבטחים אנו שיש כאן אב והרי מוכרח שיהיה התלמיד, וכמו שברור שהתורה קיימת הרי מוכרח שאנו יכולים לקיימה.

ובאמת מצינו בדוד המלך ע"ה שהמשיל עצמו לתינוק המתקיים ע"י אמו וכמאה"כ (תהילים קלא, ב) 'אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו' וגו' ונמצא שאינו רק כציווי האב שהבן בוטח בו שיוכל לקיימו, אלא יש כאן באמת את כח האב שנושא. והנה בחז"ל (ב"מ דף נ"ט ע"ב) למדו מפסוק זה ד'לא בשמים היא' דאין משגיחין בבת קול, וכן

ובפרט כשרוצים להחליט להתקשר עם ידיעה עתידית הרי לא שייך להאמין שנצליח לקיים את הבלתי ידוע מבלי שיהיה בטחון מוחלט במי שעתיד להודיענו, שאזי לא סגי במה שנאמין בו, ומוכרחים לסמוך עליו בכל חלקי נפשינו. וזוהי מדרגת הבטחון שהיתה במעמד הר סיני וכמש"כ רש"י (שבת שם) שסמכנו עליו, וכמו"כ במצבינו עתה כשמצד טבע הדברים מרגישים אנו שאין לנו היכולת להתמודד וללמוד ולקיים כפי מה שצריך, הרי שצורת הקבלה על כך מוכרחה להיות בשלימות האמונה ובבטחון בבוראינו שאם נתן לנו את התורה הרי אינו מטעיננו בדבר שלא נוכל לקיימו, וכשיוודעים שהקב"ה נתן לנו את התורה ומשתלמים באמונה זו אזי בתמימות בטחון זה שייך שנהיה בבחינת נעשה ונשמע, אמנם צריכים אנו לברר לעצמינו יותר את הענין האיך להצליח בזה.

ה. **והנה** בתורה הקדושה נכתב לנו במפורש בפרשת נצבים (דברים לא-יד) שהמצוה הזו 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא וגו', ולא מעבר לים היא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבבך לעשותו, ובחז"ל מבואר דקאי בעיקר על לימוד התורה^א והנה התורה הרחיבה לפרש בזאת את דעת האדם ואת הרגשתו שהדבר הזה רחוק מאד וקושיו מרובה עד שנדמה לו שהוא בשמים ומעבר לים, ועל כך באה התורה ומפקיעה למחשבות אלו ובאופן

א. עיי' עירובין (דף נ"ה ע"א) וכ"ה במדרש עה"פ שם.

פסק הרמב"ם (עיי' פ"ז וז' מהל' יסוה"ת) בנביא שאומר הלכה בשם ה' הריהו נביא שקר, ולכאורה ילפותא זו מתפרשת אחרת מפשוטו של מקרא שאין הדבר רחוק מעימנו, וצ"ב.

אך באמת נראה דשניהם ענין אחד המה, דהנה איתא בחז"ל (שמ"ד ריש פר' תרומה) כי לקח טוב נתתי לכם' שאי"ז כמקח שהמוכר מכר ונשאר בעצמו מחוץ למקח, אלא כמקח שנלקח המוכר עמו, הה"ד דכתיב זיקחו לי תרומה', שכביכול נתן הקב"ה את עצמו, וכן מצינו בחז"ל (שבת דף ק"ה ע"א) שנוטריקון של תיבת 'אנכי' אנא נפשי כתיבת ייחבית, **והדברים נוראים**, וזהו הדין שאין משגיחין בבת קול שכביכול נלקח המוכר ונמצא ביד הלוקח, וזה הביאור האמיתי במה שהתורה אינה רחוקה ומופלאת מאיתנו, וכפי שמבואר במדרש (דב"ר פר' ה') עה"פ 'לא נפלאה היא ממך', שאם נפלאה היא ה"ז ממך שאין אתה עסוק בה, והוא משום שבשעה שמתחיל לעסוק בה הרי בזה גופא נהפך הוא לחפצא אחר שבזאת נלקח המוכר ונמצא כביכול בידו, וזהו מה שאמרו (קידושין דף ל"ב ע"א) דת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול, ולמדוהו מהפסוק 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה' שמתחילה היא תורת ה' והיא בשמים אולם כשהוגה בה הרי היא נהיית לתורתו, ונחשבת כ"כ ברשותו עד שבעלים הוא למחול על כבודה, וא"כ נמצא שזוהי הסיבה האמיתית למה ש'קרוב אליך הדבר מאד' שקיבל עכשיו את כח האבא ובכח הקב"ה הוא בא, ודבר זה אינו ניתן להרגישו לפני כן, דלפנ"כ הריהו מודד הדברים לפי כוחו ויכולתו הטבעית, ואזי

באמת הדבר בשמים ומעבר לים, אולם כשמתעסק בה הריהו נהפך לחפצא של תורה ממש וכביכול נלקח המוכר ונמצא בידו ויכול להכריע כנגד הבת קול, ואזי קרוב הוא מאד. אמנם כ"ז בתנאי שיהיה בפיק ובלבבך כלומר בשלימות הלימוד ובתמימות הידיעה הזו עצמה, שכאשר מאמין ואף בוטח בכל כולו בהקב"ה ואף בידיעה זו שהנחיל כביכול את עצמו לבניו, הרי בזה מתאחד ומקבל הוא את כח התורה שהיא וקוב"ה חד הוא, שבידיעה זו הריהו בטוח וסמוך לגמרי שיוכל, שהרי יש כאן התקשרות גמורה עם האב.

ובמכילתא איתא עה"פ (שמות כ"ד) ז"ל העם רואים את הקולות' וכו', רבי אליעזר אומר להודיע שבחן של ישראל שכשעמדו לפני הר סיני לקבל את התורה לא היה בהן סומין שנאמר 'וכל העם רואים', מגיד שלא היה בהם אילמים שנאמר 'ויענו כל העם', וצ"ב דמהו שבחן של ישראל וזה"ל שבח של הקב"ה, ונראה ברור שכוונת חז"ל היא ללמדינו שלא היה זה כמתנה בעלמא, אלא שכיון שרצו לקבל את התורה בכזו שלימות ובטחון שיוכלו לקיימה אזי באמרם רצונינו לראות את מלכינו זה עצמו פקח את עיני הסומין, וכן כשרצו לשמוע נפתחו אוזני החרשים, וכן כל מה שהיה נצרך בגופם לקיום התורה נעשה מכחם, שנתקשרו בזה לתורה שהטבע כולו משועבד אליה. ונמצא שכשלאדם יש את כח התורה הרי כל הטבע בטל לפניו, והאיך שייך שלא לבטוח ולסמוך שנוכל בודאי להצליח לקיים את כל התורה בתכלית השלימות. וכן היא

ז. **ונמצא** שלמדנו מזה דבר נורא, שבאופן שטחי חושבים שמה שאין לנו את הודאות שנוכל להצליח ללמוד כפי שצריך ולקיים את כל דברי התורה בתכלית, הרי זה נובע מעצלות או מחוסר בטחון עצמי, אולם חז"ל גילו לנו שהדבר נובע מחוסר בטחון בהקב"ה, דהמשנה באבות פירשה את מי שחכמתו מרובה ממעשיו שהוא נכלל בפסוק בירמיה 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו' כלומר דנחשב ששם בשר זרעו, שמודד את יכולת ההתמודדות בטבע האדם, ואין לו את מדת הבטחון בה', לדעת כי אין כאן נידון בכוחו אלא בכח הקב"ה והוא הרי הבטחנו בתורתו שנוכל להצליח ושזה קרוב מאד, ואף כשמאמינים בזה עדיין יש בזה חוסר בתמימות האמונה ואין כאן את הבטחון, והאדם נמשך לטבעו להשאר במקצת מבחוץ ולא להתקשר כולו לאמונה זו, ומשום כך אינו מוכן ואינו יכול לקבל ע"ע מלכתחילה בצורה מוחלטת לעמוד בכל המצבים, ואומר לעצמו שמוכן רק לנסות ולראות אם יצליח, וזהו הרי החכמתו מרובה ממעשיו, ובכה"ג אין חכמתו מתקיימת, שאין כאן את הקבלה של הנעשה לפני הנשמע, ולצורך קיום החכמה מוכרחים להיות תמים ולבטוח וכמש"א הפסוק בירמיה 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', כלומר להשתלם במדת הבטחון, ובזה גופא הרי מקבל את כח התורה, ודווקא ע"י בטחון זה הריהו באמת יכול, שכך היא המדה, שעד כמה שמרגיש **שהוא נישא בידי האב הרי בזה גופא הוא נישא**, וכמה שנחסרת לו בהרגשה זו הריהו

המדה גם בימינו, וכי יכולים אנו להבין בדרך הטבע אין יכול היה הרמב"ם לידע ולהבין את כל מה שידע ואת כל מה שחיבר, וכן רש"י, וכן הגר"א, ואף ת"ח שבימינו, הרי באמת אינו בכח אנוש אלא בכח אלוקי.

ו. **וזזהו** ענין חיוב הדביקות 'זבו תדבק' שקאי על הת"ח וכמבואר בחז"ל (עיי' כתובות דף ק"א ע"ב), והדביקות הרי היא משני הצדדים וכמש"כ ברש"י (סנהדרין דף נ"ח ע"א) 'זדבק באשתו' ולא בזכר, שאין הנשכב נהנה, דהדביקות היא משני הצדדים במוחלט ומתוך הנאה, ומשום כך פשוט שכשחסר בתמימות הדביקות אינו רק העדר אותו החיסרון אלא שנתבטלה כל הדביקות ובחוסר בתמימות הריהו בעל מום, ולאחר הדביקות בתורה הרי לא שייך שום קושי והוא באמת קרוב מאד, דכח הבורא נמצא בו, וזהו המעשה הנ"ל בהוא צדוקי דכשראה את רבא מעיין בלימודו ואינו חש שדורך על אצבעותיו ומטיף מהם דם, ראה בכך תכונה של פזיזות, כלומר חוסר בקורת והבנה, ותמה עליו מדוע כל כולו מתקשר עם הלימוד עד כדי איבוד כל הרגשותיו, ואינו נשאר במקצת מבחוץ לבקר את עצמו ולבקר את מה שרוצה לידע, וזוהי אותה הפזיזות שהיתה ב'נעשה ונשמע', שהתקשרתם עם תורתכם לפני שתדעוה, ועל כך א"ל רבא דאדרבה זהו סוד התמימות שבאה מתוך בטחון ושלמות האמונה וכדרך העובדים מאהבה וכפרש"י שם, שבהיותנו בנים ויש בנו את כח האב הרי דווקא ע"י ההתקשרות המוחלטת מתוך בטחון גמור באבא אנו זוכים למיום החכמה.

באמת אינו נישא, ואין לו את כח האב, והוא נורא למתבונן. ובחזו"א כ' (קו"א ח"ג אגרת י"י) וז"ל, כי מושג של שקידה אינו תלוי בהארכת הזמן אלא במסירת האישיות ונתינת הלב ^{במתנה לעיון התורה, וטובה שעה אחת בשקידה והשתוקקות מרבות בעצלותים.} שהרי ברור שבכדי לקבל את כח התורה שהוא כח האב מוכרחים אנו להיות דבוקים בתורה לגמרי בכל חושינו והרגשותינו בלא להשאיר כלום מבחוץ, וכדוגמת עסק התורה של רבא שלא להרגיש בשום דבר אחר, וזהו התנאי הראשון שבזה נהיית התורה דיליה ולא בשמים. והנה החיד"א בשו"ר ברכה (יור"ד סי' רמ"ג ס"ו) כתב עמש"כ הרמ"א שאסור להשתמש בשונה הלכות, שהוא דרגה פחותה ממדרגת ת"ח שכפה"נ אינו לומד הסוגיות אלא חוזר על ההלכות, וכתב ע"ז שאינו יכול למחול על כבוד התורה, שעדיין אי"ז תורה דיליה, וכמו שכתבנו שכשעוסקין בתורה שלא בכל העיון המוחלט ושלא בכל ההרגשות הרי חסר כאן בכל הדביקות, ואזי בהכרח לא חשיב דביקות ואין כאן את החיבור הנכון, ובשביל להגיע לדביקות מוחלטת בעסק התורה מוכרחים קודם לשלימות הבטחון, שבלא"ה הרי האדם בטבעו אינו מתקשר כולו עם הדבר, וצריך להאמין ולבטוח שמסוגל הוא להתדבקות זו ועי"ז גופא מסוגל להצליח, וכשיבטח בכח התורה ובנותנה שהוא כל יכול ויקבל ע"ע בודאות שיעמוד בכל הקשיים, בזאת הכין את השורשים לקיום החכמה. ובתנא דבי אליהו (סוף פכ"ב) איתא, בא אלי תלמיד אחד שאינו בקי בהלכה ואמר לי עוסק אני

בדברי תורה ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבא אלי ואין תורה באה אלי אמרתי לו בני לא זכה האיש לד"ת אא"כ מוסר נפשו למיתה עליה לכבוד שמים כשור הזה שמכניסין אותו לעול וכו' עיי"ש, וצ"ב היכן ראה שאינו מוכן למסור עצמו על כך והרי א"ל ^{אמר החסיד} שעוסק בדברי תורה ומתאוה ומצפה, ונראה שראה כן ממה שאמר שמצפה ^{אמר החסיד} א"ל תבא תורה אלי, ולא אמר שתבא, ובזה נחסר בבטחון ובקבלת עול של מעשיו מרובים, ודו"ק.

ח. וזהו המשך התפילה שאומרים באהבה רבה זיחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד, שבחסרון זיחד הלב הרי"ז בעל מום וכשנגיע לב"ד של מעלה ייראו לנו היאך היינו חצויים בעצמינו כשעסקנו בתורה והיאך היינו חצויים באהבה וביראה הרי הבושה תהיה גדולה, וכן אומרים בתפילת זבא לציון 'הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשנת ^{אוצר החכמה} רצונו ולעבדו בלבב שלם למען לא ניגע לדיק ולא נלד לבהלה, שאם אין לייחוד הלב הרי"ז יגיעה לדיק ולידת רוח, שהרי אין חכמתו מתקיימת, ובהמשך שם אמרינן את הפסוק בירמיה 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, ואח"כ אומרים את הפסוק 'ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה', כלומר ד'יודעי שמך' הרי הם לומדי התורה שכולה שמותיו של הקב"ה, וכמש"א בברכת התורה 'זנהיה אנחנו וכו' כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, וכשבוטחים אנו באבינו האב הרחמן שנוכל

להבין ולהשכיל ללמוד וללמד את כל דברי התורה, שהוא הרי המלמד תורה לעמו, אזי לא עזבת דורשיך ה', וכמש"א חז"ל (סוכה דף נ"ב ע"ב) דיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר 'צופה רשע לצדיק וגו' ה' לא יעזבנו בידו', וזהו 'כי לא עזבת דורשיך', דהקב"ה אינו עוזב לדורשיו ולבוטחים בו באמת לעוזרם ולמסייעם כנגד היצה"ר. וזוהי גם התפילה בשמו"ע 'על הצדיקים וכו' ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, ושים חלקנו עמהם לעולם ולא נבוש כי בך בטחנו', שמעצם הגדרתם של הצדיקים והחסידים הוא שהם בוטחים באמת, דבלא"ה הרי אין כלל קיום לחכמה ולעבודה, ומתפללים אנו שגם אנחנו נגיע למדרגת בטחון זו ועי"ז לא נבוש.

וקבלה זו אנו מוכרחים לקבל ע"ע ביום גדול זה, וזה ע"י שנשתלם במידת הבטחון, להרגיש שיש לנו את כח האב בידינו ובתנאי שנידבק בזו המחשבה ושנידבק בעסק התורה, והרי אנחנו בין כך לומדים ובין כך מתפללים, א"כ לכהפ"כ בזמן שלומדים שיהיה זה בדביקות גמורה בלא להשאיר כלום מבחוץ, וכן כשמתפללים לא להיות חצויים בעצמינו, ויש לנו את כח הקב"ה על כך. ודוד המלך ע"ה אמר בתהילים (כ"ז) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש', וכלל את העבר עם העתיד, שאעפ"י

שכל אדם עובר הרבה מצבים בחייו וכ"ש דוד שעבר כ"כ הרבה מצבים בחייו, ומ"מ אמר 'אחת שאלתי בעבר, וכן 'אותה אבקש' בכל העתיד, 'שבתי בבית ה' כל ימי חי', וזהו הדרגא העליונה של התמימות, שהרי מושג ה'אחת' אינו רק המספר אחד אלא ענינו הוא אחדות מוחלטת שאין לו בעולמו מלבד המשאלה הזאת ולא כלום, ולפיכך אמר קודם 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא ליבי וגו' בזאת אני בוטח', ופי' באבן עזרא (שם) דהיינו באחת שאלתי, שכשיש לו את הדביקות הגמורה הרי אין ממה לחשוש, וזהו שהתפלל דוד 'יהי ליבי תמים בחוקיך למען לא אבוש' (תהילים קי"ט). וזה ודאי כבר מדרגה עליונה לקבל ע"ע לכל ימי חייו, אולם בזמנינו עלינו לכהפ"כ להתרגל שבזמן שלומדים שיהיה בתמימות, ובזמן שמתפללים הרי מיד באות מחשבות אחרות, לאדם ונדמה לו שהחסרון הוא רק בריכוז, אולם באמת החסרון הוא בבטחון שה' יעזורנו על כך, ואזי נשאר הוא בטבעו שאינו חפץ להתקשר לגמרי למה שעושה עכשיו, ובפרט בזמנינו שכל צורת החיים היא שלא להתרכז בשום דבר, והאדם מרגיש משוחרר בזה גופא שעושה כמה דברים בבת אחת, הרי הענין הזה שהוא יסוד הכל צריך חיזוק רב, ומחובתינו להלחם בתכונה זו ולהיותינו תמימים, ואז נצליח.

